

AZ EGRI TÖRVÉNYHÁZ ÉPÜLETE

MEGYERI-PÁLFFI ZOLTÁN

Az MTA-ELTE Jogi Történeti Kutatócsoport (ELKH) blogja

A SZERZŐ:

DR. MEGYERI-PÁLFFI ZOLTÁN

Az MTA-ELTE

JOGTÖRTÉNETI KUTATÓCSOPORT

TUDOMÁNYOS MUNKATÁRSA

MPZOLTAN@GMAIL.COM

2021. július 26.

Az Egri Királyi Törvényszék - társaihoz hasonlóan -

1872. január 1-jén kezdte meg működését. Az elhelyezés átmenetisége és nehézségei Egerben is feladat elé állították az igazságügy képviselőit. Szemben a legtöbb törvényszéki várossal, itt nem a közigazgatás épületeiben indultak az elsőfolyamodású bíróságok. Már a szervezés folyamán Bartakovics Béla egri érsek, a vármegye örökös főispánja kész volt odaajándékozni a királyi törvényszék elhelyezése céljából a vármegyeháza szomszédságában álló Oroszlán vendéglő épületét.¹ Az ügylet viszont ekkor még - az érsek halála miatt - nem valósult meg, ezért más épületekben helyezték el az újonnan megalakult igazságügyi szerveket. Az egri törvényszék a vármegyeház nyugati szomszédságában lévő Zábrátzky-házban, az

ügyészség a Czukor utcában lévő Klein-féle házban, a járásbíró pedig a Vásártéren lévő Eötvös-házban működött.²

Az ajándékozásról Samassa József - az érsek utódja - gondoskodott végül,

amelynek köszönhetően 1878. január 1-jén vehette birtokba a város az Oroszlán vendéglő épületét,³ amelyet átalakított a törvényszék és az ügyészség számára.⁴ 1883-ban pedig az Eger-patak irányába kibővítették a házat egy új épületrésszel a járásbírószámára, amely 1884. január 1-jén kezdte meg működését itt.⁵

Az Oroszlán vendéglő bővítése ellenére sem

oldódott meg teljesen az egri bíróságok elhelyezési gondja, ami az 1890-es években nyilvánvalóvá vált, így felmerült egy új igazságügyi palota építésének a gondolata.

Sokáig azonban nem történt előrelépés az ügyben. Csak az 1896-ban elfogadott, majd 1900-ban hatályba lépett új bünvádi és esküdtszéki eljárás adott lökést az új épület felépítéséhez. A régi törvényszéki épületben ugyanis a polgári és fenyítő tanácsüléseket

nem lehetett már zavartalanul megtartani, és még kevésbé az esküdtszéki tárgyalásokat, amelyeket éppen ezért az akkor újonnan felépült városháza dísztermében tartották. Ez azonban a közigazgatási feladatok ellátását akadályozta, így a város megvonta a terem használatának lehetőségét.⁶ Időközben leromlott az egri törvénykezési szerveknek otthont adó épületek állapota, így ez is sürgette az új törvényház megépítését.

Mindezek a körülmények jó indoknak bizonyultak az igazságügyi

kormányzatnak, hogy megfelelő törvénykezési épületet emeljen Egerben, így 1904-ben a törvénykezési épületek és a fogházak építésére előirányzott 9 400 000 korona összegbe az egri építkezést is betervezte.⁷ A munkálatok 1906-ban kezdődtek el, s 1908 nyarán mind a járásbírószám, mind a törvényszék átköltözött, és megkezdte a munkáját az új törvénykezési palotában,⁸ a Törvényházban, melynek terveit Wágner Gyula építész készítette el,⁹ a kivitelezést az aradi székhelyű Fodor és Reisinger cég végezte.¹⁰

Az új egri törvénykezési palota a Vásártéren épült fel, a székesegyház mögött, egy olyan területen, ahol korábban nem álltak épületek az 1896-ban felépült dohánygyáron kívül. Az Egri Ujság 1908. június 28-i száma már hírt adott a befejezés előtt álló épületről: „Az új törvényház építési

Az egri igazságügyi palota.

munkái befejeztettek, most négyszáz munkás az apróbb díszítési munkán dolgozik. [...] Az új törvényház kétemeletes, díszes palota. Gyönyörű benne az esküdszéki tárgyalási terem, nyolcvan iroda, és hivatalnoki szoba, százhusz rab részére kényelmes cella, kórházi szoba, orvosszoba, tanterem, munkaterem kettő is. Fogházfelügyelői és őrmesteri lakás, nagy sétaudvar. [...] Az új törvényszék helyiségei díszesek s különösen a folyosók tetszetősek, ahol a márványmunkák igen szépek.”¹¹

Két nagy részből állt az új épületegyüttes: a dohánygyár felé eső fogházból és a székesegyház felé eső igazságügyi palotából (törvényszékből). Ez utóbbi tömegét akképpen formálta Wágner, hogy a négyzetes telek délkeleti sarkát levágta, így szokatlan, hatszög alakú épülettömb keletkezett, amelytől nyugatra kapott helyet a fogház épülete. A kettő között egy kétszintes átkötő épülettag helyezkedett el,

amely a fogház utcai bejárataként szolgált. A tömeget követve három szakaszra bomlik a Törvényház főhomlokzati architektúrája. A főbejárat oldal széles középrizalitjához szimmetrikusan csatlakoznak a hasonlóképpen középhangsúlyos oldalhomlokzatok. Struktúrájában mindhárom elem nagyon hasonló, mindegyik az úgynevezett „nagyoszloprendet” követi, csupán a nyílástengelyek kiosztásában láthatunk eltérést.

Az egri Törvényház az egyik legszemléletesebb példája a Monarchia kori

bírósági épületeknek, azok speciális alaprajzi megoldásainak. Helyiségkiosztása, közlekedési rendszere igazodott a jogkereső közönség és a szakma elvárásaihoz, tökéletesen kiszolgálta az eljárásjogi igényeket, de

egyben magában hordozta a későbbi változtatás és bővítés lehetőségét is. Az épület a 20. századi bíróságszervezeti reformokon át is mindvégig megőrizte eredeti funkcióját. 2015 és 2018 között lezajlott átfogó rekonstrukciója után megújult és korszerű körülmények között szolgálja a bíraskodást.

Hivatkozások:

- ¹ Vö. *Eger* (hetilap), 1871.06.22. 194. p.
- ² Csutorás László: Törvénykezés. In Borovszky Samu (szerk.): *Magyarország vármegyéi és városai. Heves vármegye.* Budapest, 1909, Országos Monographia Társaság, 284. p.
- ³ Vö. Csutorás 1909, 288-289. p.
- ⁴ Vö. *Eger* (hetilap), 1878.05.16., 157. p.
- ⁵ Vö. *Eger* (hetilap), 1883.05.24., 202. p.; 1883.12.20., 477. p.
- ⁶ Csutorás 1909, 290. p.
- ⁷ Vö. Polónyi Géza: A minisztériumok működése. M. kir. igazságügyminiszterium. In *M. kir. Kormány 1905. évi működéséről és az ország közállapotáról szóló jelentés és statisztikai évkönyv.* Budapest, 1906, Athenaeum, 171. p.

⁸ Egri Törvényszék Irattára; Megyeri-Pálffy Zoltán: *Az egri Törvényház. The Eger Courthouse.* Budapest-Eger, 2018, OBH, 61. p.

⁹ Vö. Megyeri-Pálffy Zoltán: „Tehetség és képzelőerejét alantas cél szolgálatába állította” – Valóban? In: JOG.történet. Az MTA-ELTE Jogtörténeti Kutatócsoport blogja. 2020. december 3. www.mtajogtortenet.elte.hu/blog/megyeri-palffy-zoltan-tehetseg

¹⁰ Vö. Megyeri-Pálffy 2018, 56. p.; Az új törvényház. *Egri Ujság*, 1908.06.28., 3. p.

¹¹ „Az új törvényház”. *Egri Ujság*, 1908.06.28. 3. p.

Képek elérhetősége:

1. oldal: Az egri Törvényház épülete 1908-ban. Forrás: Borovszky Samu (szerk.): *Magyarország vármegyéi és városai. Heves vármegye.* Budapest, 1909, Országos Monographia Társaság, 103. p.
2. oldal, felül: A Törvényház homlokzatának részlete. Forrás: Megyeri-Pálffy Zoltán felvétele, 2017
2. oldal, alul: A Törvényház első emeleti helyiségei. Forrás: Révai Nagy Lexikona. III. kötet, Bírósági épületek III. (képmelléklet részlete), Budapest, 1911

